

Siyasi Analiz

Ege Adaları Meselesinde Türkiye-Yunanistan Arasındaki Gerilim ve Anlaşmazlığın Gerçeği

23-24 Haziran 2022 tarihlerinde başkent Brüksel’de gerçekleştirilen Avrupa Birliği zirvesinin sonuç bildirgesinde, “Doğu Akdeniz” başlığı altında Türkiye ile Yunanistan arasında özellikle Ege adaları konusunda yaşanan anlaşmazlık da yer aldı. AB sonuç bildirgesi dış ilişkiler bölümünde, “AB’nin Türkiye’nin son zamanlarda tekrarlanan eylemlerinden ve açıklamalarından derin endişe duyduğu” belirtilerek, “Türkiye, tüm AB üye ülkelerinin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı göstermelidir...” denildi. (24.06.2022 Amerika’nın Sesi) Buna karşılık Türkiye Dışişleri Bakanlığı’ndan yapılan yazılı açıklamada, “Avrupa Birliği’nin Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde kabul edilen kararlarda ülkemiz ile ilgili önyargılı, vizyonsuz ve gerçeklerden kopuk bir tutum sergilenmesi esef vericidir... AB’nin, Doğu Akdeniz ve Ege Denizi’ne ilişkin uluslararası hukuka aykırı ve maksimalist tezleri meşrulaştırmaya çalışması kabul edilemez...” olduğunu bildirdi. (24.06.2022 Anadolu Ajansı) Bu, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde yeniden gerilim yaşandığı anlamına mı geliyor? Her iki ülke de NATO’da olmasına rağmen bu gerilim aralarında bir savaşa yol açabilir mi? Sonra bu ittifaka liderlik eden Amerika’nın konumu nedir? Bu gerilimi sakinleştirebilir mi yoksa gerilim tırmanmaya devam edecek mi?

Konunun açıklığa kavuşması için aşağıdaki hususlara bir göz atacağız:

1- Ege Denizi’nde bulunan irili ufaklı yaklaşık 1800 ada ve 100’ü yaşanılabilir durumda kayalıklar mevcut. Adaların sadece 24 tanesinin alanı 100 km²’den büyük. Bu adalar, Yunanistan ile birlikte İslamiyet ve Müslümanların hâkimiyeti altına girmeye başladı. Fatih Sultan Mehmet (Allah rahmet etsin), 1453’te Roma İmparatorluğu’nun başkenti İstanbul’u fethettikten sonra 1456 tarihinden başlayarak bu adaları fethetmeye başladı. Fakat bir İslam devleti olarak Osmanlı Devleti zayıflamaya başlayınca, kâfir ülkeler durumdan istifade edip, İslam Devletine karşı komplo kurmaya başladılar. Yunanlıları İslam Devletine karşı ayaklanmaya teşvik ettiler. Dahası, İngiltere, Fransa ve Rusya, Yunanistan’ı İslam Devletinden ayırmak için Osmanlılar ile doğrudan deniz savaşlarına girdiler. Nihayet 1830’da Yunanistan İslam Devletinden ayrıldı. Ancak adaların çoğu üzerinde Osmanlı Devletinin hâkimiyeti devam etti. Ta ki İtalya, 1912’de Libya savaşı sırasında Oniki Adalar olarak adlandırılan Menteşe Adaları’nı işgal edene kadar. Oniki Adalar grubu, 14 adanın yanı sıra küçük 10 ada ve kayalıklardan oluşuyor. Bu adalar, Lozan Antlaşması’ndaki paylaşım sonrası Türkiye sınırına bitişik olmaları nedeniyle önem kazandı. Bazısı Türkiye’ye yaklaşık 3 km yakın, Yunan sahiline ise en yakını yaklaşık 500 km uzaklıktadır. Bu adalar, Mustafa Kemal liderliğindeki Ankara hükümetinin İsmet İnönü başkanlığındaki heyeti tarafından imzalanan Lozan Antlaşması ile İtalya’ya bırakıldılar. Mustafa Kemal ve İsmet İnönü, Osmanlı İmparatorluğu’nun geniş topraklarından vazgeçtiler. İngiltere liderliğindeki müttefiklerin belirlediği sözde bugünkü Türkiye ile yetindiler. İtalya, Birinci Dünya Savaşı’nda Almanya ve Osmanlı Devletine karşı kendi tarafında yer alması karşılığında İngiltere’nin adalar üzerindeki hakkını tanıdı. İkinci Dünya Savaşı’ndaki yenilgisinden sonra Müttefik Kuvvetler ile İtalya arasında 1947’de Paris’te bir barış anlaşması imzalandı. Anlaşma uyarınca Menteşe Adaları veya Oniki Adalar, askerden arındırılmak şartıyla Yunanistan’a verildi. Türkiye, tartışmalı adaların birçoğunun ve önceki anlaşmalar uyarınca bağımlılıkları herhangi bir ülkeye devredilmeyen küçük adaların kaderini belirlemek için müzakere çağrısında bulunurken, Yunanistan, Lozan Antlaşması uyarınca Türkiye’ye iade edilen bazı adalar dışında Ege Denizi’ndeki tüm adalar üzerinde hak iddia etmektedir. Yunanistan, karasularının 6 milden 12 mile çıkarılmasını talep ediyor. Türkiye, taraf olmadığı ve imzalamadığı halde halen Paris Anlaşması’na uymakta ve kabul etmektedir! Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, 26 Mayıs 2022 tarihinde Hürriyet gazetesine verdiği röportajda, “Diğer taraftan Yunanistan’ın 1923 Lozan ve 1947 Paris Barış anlaşması çerçevesinde şartlı olarak kendisine verilen adaların statüsünü bozması uluslararası hukuka aykırı. Yunanistan ne gerekçe bulursa bulsun gerekçesi geçerli değil. Şartlar nedir, bu adaları silahlandırmayacağı. Yunanistan 1960dan beri

silahlandırdı biz de vazgeçmezse egemenlik tartışması başlar dedik, gayet açık. Son derece ciddiyyiz blöf yapmıyoruz çünkü şartlı verilen adalardır, her konuşmasında uluslararası hukuk anlaşma diyen Yunanistan buna uymazsa biz bu işi daha ileri noktaya götüreceğiz.” diye konuştu. Krizin diğer bir boyutu ise, bu egemenlikten doğan haklar ile ilgilidir. Bu haklar, deniz yetki alanları, münhasır ekonomik bölgeler ve bu adaların yakınında petrol ve gaz gibi enerji kaynakları arama hakkıdır. Buna, Avrupa ve özellikle Fransızların bu bölgedeki emellerinin yanı sıra ABD'nin adalarda üs kurma meselesi de eklendi.

2- Fransa da gerginliğe dâhil oldu ve Türkiye'ye karşı Yunanistan'a desteğini açıkça dile getirdi. 2020'nin yazında yaşanan krizde Türkiye'ye karşı Yunanistan'ın yanında yer aldığını açıkladı. Doğu Akdeniz'de Türk savaş gemileri eşliğinde petrol ve doğalgaz arama faaliyetlerine karşı iki Rafale uçağı ve iki Fransız donanma gemisi konuşlandırdığını duyurdu. Fransa, Yunanistan ile Eylül 2021'de Güvenlik ve Savunma Alanında Stratejik İş Birliği Anlaşması imzaladı. Anlaşma, taraflardan birinin, egemenlik alanında silahlı saldırıya uğraması halinde, diğer tarafın yardım etmesini öngörüyor. Daha sonra Fransa, bu anlaşmayı güçlendirmek için Ocak 2022'de iki ülke arasında daha derin askeri ilişkiler kuran “stratejik ortaklık” anlaşması için yol haritasını imzaladı. Fransız Savunma Bakanlığı yaptığı açıklamada “Fransız-Yunan ‘stratejik ortaklığı’ iki ülkeyi askeri olarak birleştiriyor. Bu ortaklık anlaşması, iki ülke arasındaki uzun vadeli askeri savunma ilişkilerini güçlendirmeyi ve yapılandırmayı amaçlıyor. Bu ikili askeri işbirliğinin genişletileceği” ifadelerini kullandı. (22.01.2022 AFP) Bu anlaşmanın imzalanmasından iki gün önce Yunanistan, Fransa'dan sipariş ettiği 18 Rafale uçağın 6'sını teslim aldığını duyurdu. Yunanistan geçen yıl Fransa'dan 3 firkateyn ile birlikte 5,5 milyar avro tutarında 18 Rafale uçağı satın aldığını duyurmuştu. AFP, uzmanlardan “Bu savunma anlaşması, iki NATO ülkesini birbirine bağlaması ve ittifakın diğer üyesi Türkiye'yi hedef alması nedeniyle benzersiz ve olağandışıdır” dediklerini aktardı. Fransa, bu pozisyonu ile Avrupa Birliği'ni de etkiledi, dolayısıyla AB, Türkiye'ye karşı Yunanistan'ı desteklediğini bildirdi.

3- Amerika, Fransızların bu hamlesine sessiz kalmadı. Etkisini bertaraf etmek ve ilk önce Yunanistan'a darbe indirmek için harekete geçti. Yunanistan, Kıbrıs ve Yahudi varlığı, 20 Aralık 2018 tarihinde Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk kesiminin deniz sınırlarını dikkate almadan Doğu Akdeniz'den Avrupa'ya doğalgaz taşımak için bir boru hattı projesi kurmaya hazır olduklarını açıkladılar. Bu boru hattı ile Avrupa'ya yaklaşık 10 milyar metreküp doğalgaz taşınması öngörülüyordu. Ancak Amerika, projeye verdiği desteğini durdurduğunu duyurdu. 10 Ocak 2022'de ABD, Yunanistan ve Yahudi varlığına Doğu Akdeniz (EastMed) boru hattının mali açıdan uygulanabilirliği konusunda çekincelerini ilettiler. ABD'nin bu tavrı, “projeden dışlanan Türkiye için bir zafer” olarak değerlendirildi. (10.01.2022 Şarku'1 Avsat) Yunan Savunma Dergisi, 10 Ocak 2022 tarihinde yayınladığı bir raporda şu ifadelere yer verdi: “Atina'nın jeopolitik etkisini artırarak bir enerji merkezine dönüşme projesi ve Türkiye'yi bir kenara iten “İsrail” ile tarihsel ittifakı ve daha birçok hedefi tamamen çöktü... Aynısı, Yunan kıta sahanlığının dış sınırlarını belirleyen Maniatis Yasası için de geçerlidir. Her iki hedef de çöktü. Türkiye, Mavi Vatan olarak adlandırılan Maniatis Yasası'nı çöpe attı. Türkiye-Libya Paketi ile Yunan mevzileri üzerindeki üstünlüğünü pekiştirdi. Şimdi Washington da Türkiye'yi cesaretlendiriyor.” Dergi, “Yunanistan Başbakanı Miçotakis'in ne Türkiye ile diyalog kurmak istediğini ne de Amerika ile pazarlığa yanaştığını belirtti. Yunan Savunma Dergisi, “Amerika'nın, geçen yıl Doğu Akdeniz'de yaşanan sondaj krizi nedeniyle Almanya aracılığıyla Türkiye'ye yaptırım uygulanmasını engellemeye çalıştığını da sözlerine ekledi. Konuya dikkatlice baktığımızda, Amerika'nın Fransa ile işbirliğinden dolayı Yunanistan'a darbe vurmak ve Fransız hamlesinin bölgedeki etkisini ortadan kaldırmak istediğini görürüz. Amerika, Fransa ile yüzleşmek için projeyi (Eastmed) yörüngesinde dönen yakın müttefiki Türkiye'ye bağlamak istedi.

4- Yunanistan, Fransa ile yaptığı anlaşma ve Fransa ile yakınlaşması nedeniyle Amerika'yı (öfkeliendirdiğini) anladı. Durumu düzeltmek için Yunanistan, Amerika ile yaptığı ve Yunan Parlamentosu'nun 14 Ekim 2021'den 13 Mayıs 2022'ye ertelediği anlaşmayı imzalamayı kabul etti...

Oylama sırasında Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, Yunan parlamentosunda milletvekillerine hitaben yaptığı konuşmada, ABD ile iş birliği sürecinin Yunanistan'ın çıkarlarına hizmet ettiğini belirterek, "Öncelikle, bu anlaşma önemlidir, çünkü Yunanistan'daki Amerikan varlığının her 5 yılda bir yenileneceğine ve her iki tarafın da gerekli gördüğü takdirde feshetme hakkına sahip olacağı açık taahhüdünü içerir. İkincisi, ABD ile ikili işbirliği önemli, çünkü yalnızca zamanda değil, mekânda da genişliyor. Suda üssü modernleştiriliyor ve üssün genel rolü güçlendiriliyor. Litohoro'daki atış poligonu, bir Volos'ta ve ikincisi de Dedeağaç'ta olmak üzere iki askeri kışla Dedeağaç limanı ile birlikte ABD tarafından kullanılıyor. Üçüncüsü, en önemlisi de, yeni anlaşma önemli, çünkü anlaşmada açıkça şu belirtiliyor: Herhangi bir tehdide, hatta silahlı saldırıya karşı egemenliğin ve toprak bütünlüğünün karşılıklı savunulması" dedi. (13.05.2022 Youm7)

Böylece Amerika, Yunanistan'ı kendi iradesine boyun eğdirdi, ülkedeki etkisini güçlendirdi ve Fransa ile işbirliğini felce uğrattı!

5- Ardından Yunanistan'ın açıklamaları yumuşadı. Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, Türkiye ile olan iletişim kanallarını yaşanan gerilimli sürece rağmen açık tutmak istediklerini dile getirdi. (17.06.2022 el-Arab el-Cedid) Ama bu durum, Avrupa Birliği'ni açmaza soktu! Bu nedenle prestijini korumak için, AB üyesi olduğu gerekçesiyle Yunanistan'ı desteklerken, Türkiye'ye yönelik genel ve yumuşak açıklamalar yaptı: 23 ve 24 Haziran 2022 tarihlerinde başkent Brüksel'de gerçekleştirilen AB zirvesinin sonuç bildirgesinde "Doğu Akdeniz" başlığı altında, "AB, Türkiye'nin son zamanlarda tekrarlanan eylemlerinden derin endişe duyuyor. Türkiye, tüm AB üye ülkelerinin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı göstermeli. İyi komşuluk ilişkilerini sürdürmeli" denildi.

Ardından Yunanistan Başbakanı, "Atina, sonuç bildirgesinde yer alan ifadelerin tamamen arkasındadır. Burada Türkiye'ye açık bir dille AB üyesi ülkelerin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü sorgulamayı bırakması ve uluslararası hukuka uygun biçimde gerilimi düşürme tavrına geri dönmesi için çağrı yapılmıştır. Umarım Türkiye bu sefer çağrılara kulak verir. Çünkü Doğu Akdeniz'de, son iki ayda, tamamen komşumuz tarafından tırmandırılan gerilimi düşürmenin tek yolu bu" diye konuştu. (24.06.2022 Amerika'nın Sesi)

6- Böylelikle Amerika, yörüngesinde dönen Türkiye ile artık savunma anlaşmasıyla dizginlerini elinde tuttuğu Yunanistan arasındaki gerginliğin tansiyonunu düşürmeyi başardı. Avrupa Birliği'nin, özellikle Fransa'nın Yunanistan üzerindeki etkisi azaldı. Bu nedenle Menteşe adaları da dâhil olmak üzere Ege Denizi'ndeki ada krizinde yakın gelecekte herhangi bir çözüme ulaşılması pek olası değil. Onlarca yıldır olduğu gibi yerinde saymaya devam edecektir. Aslında Türk rejimi, 1947 Paris Anlaşması'nda on iki adanın Yunanistan'a verilmesini zımnen tanımıştır. Bu adaları ve anlaşmalarda resmi olarak Yunanistan'a ait olduğu belirtilmeyen diğer adaları geri alma gibi bir planı yok. Türkiye'deki laik rejimin, Ege Denizi'nde Yunanistan'ın kontrolündeki bu adaları geri almak için ciddi bir adım atması beklenmiyor. Erdoğan, söz dalaşından başka bir şey yapmaz. 2020'de Doğu Akdeniz'de geri çektiği sondaj gemilerinde olduğu gibi ardından geri adım atar ve meseleyi sonlandırır. Dolayısıyla bu adaları geri almak için Türkiye ile Yunanistan arasında bir savaş çıkması beklenmiyor. Çünkü ipler Amerika'nın elinde. Türkiye Amerika yörüngesinde dönüyor ve bu anlaşmadan sonra Amerika'nın Yunanistan'daki etkisi giderek artıyor...

7- Son olarak, Ege Denizi adaları ve hatta Yunanistan, İslam (Osmanlı) Devletinin bir parçasıydı. Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in hadisinde

لَتُنْفَتَحَنَّ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ فَلَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَلَنِعْمَ الْجَيْشُ ذَلِكَ الْجَيْشُ "Konstantiniyye elbet fetholunacaktır. Onu fetheden emir ne güzel emir, onu fetheden asker ne güzel asker." [Ahmed] Konstantinopolis 1453'te fethedildikten üç yıl sonra yani 1456'da fetihler Yunanistan'a ve bu adalara yöneldi ve oralarda ezan sesi yükseldi. Şüphesiz oralar, Allah'ın izniyle, müminlerin Allah'ın zaferiyle sevinecekleri gün geri alınacaktır. O gün müminlere halifeleri önderlik edecek, onları Allah'ın indirdiğiyle yönetecek ve onlarla birlikte Allah yolunda cihad edecektir. Aslı ve dalları ile Daru'l İslam geri

dönecektir. Halife, ümmetin kalkanıdır ve düşmanlarından koruyucudur. Rasûlullah *SallAllahu Aleyhi ve Sellem* doğru söylemiştir:
إِنَّمَا الْإِمَامُ جُنَّةٌ يُقَاتِلُ مِنْ وَرَائِهِ وَيَنْقَى بِهِ **“İmam ancak bir kalkanıdır. Arkasında savaşılır ve onunla korunulur.”** [Müslim]

H.05 Zilhicce 1443
M.04 Temmuz 2022